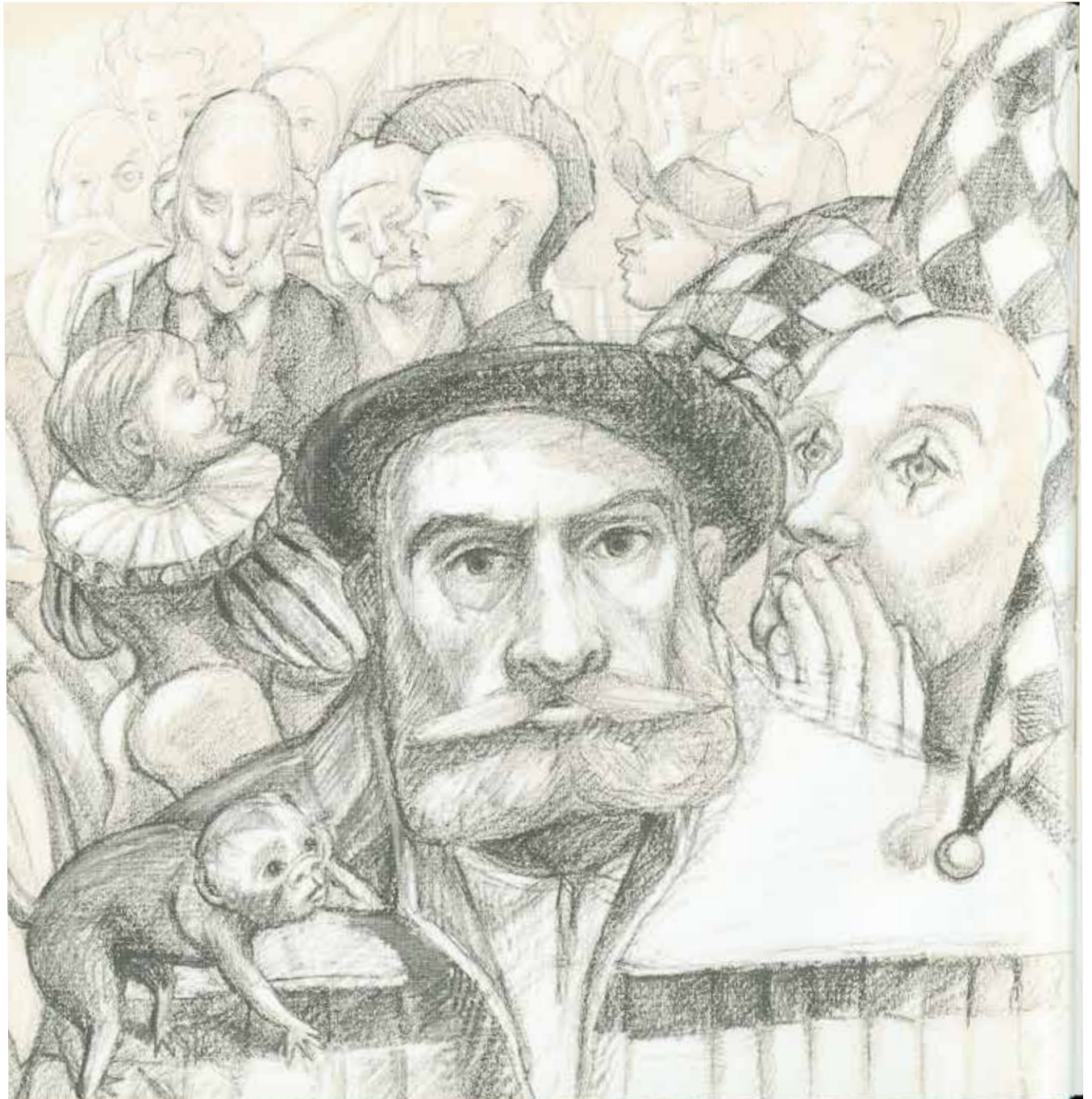


EVA LINDGREN

*Smink & Mask*

BOKEN OM TEATERSMINKNING



Eva Lindgren

# *Smink & Mask*

BOKEN OM TEATERSMINKNING

Naturia Förlag AB

Solna

Naturia Förlag AB är Studieförbundet Naturia Förlag.  
Vi ger ut böcker och studieplaner för studiecirklar, främst inom ämnesområdena  
teater, musik, natur och miljö.

© 1986 Eva Lindgren och Naturia Förlag AB

*Redaktör:* Matt Marend  
*Grafisk formgivning:* Kjell Lähet  
*Bildkällor:* Se sid 112

Mångfaldigande av innehållet i denna bok,  
helt eller delvis, är enligt lagen om upphovsrätt förbjuden utan  
medgivande av förlaget. Förbudet gäller varje form av  
mångfaldigande genom tryckning, stencilering,  
duplicering, bandinspelning etc.

Första upplagan  
Esselte Herzogs, Uppsala  
ISBN 91-604-0080-3

*Distribution:*  
Litteratur- och föreningstjänst  
Box 1338  
171 26 SOLNA  
Telefon 08-730 0275

---

1990   1989   1988   1987   1986   10   9   8   7   6   5   4   3   2   1

## INNEHÅLL

Inledning . . . . .	6	Klotet, konen och pyramiden . . . . .	47
Smink och mask i historiskt perspektiv . . . . .	8	Skönsmink . . . . .	52
Antiken . . . . .	8	Åldrande . . . . .	58
Medeltiden . . . . .	12	Lösa masker . . . . .	64
Renessansen . . . . .	13	Masker . . . . .	72
1600-talet . . . . .	18	Speciella effekter . . . . .	74
1700-talet . . . . .	20	Lösa delar i plast eller gummi . . . . .	79
1800-talet . . . . .	22	Avgjutning med form . . . . .	79
1900-talet . . . . .	25	Peruker . . . . .	90
Om masken . . . . .	27	Att sätta på en peruk . . . . .	92
Maskanalys . . . . .	30	Arbeten med eget hår . . . . .	94
Anatomi . . . . .	32	En sminkning i verkligheten . . . . .	96
Att sköta sitt ansikte . . . . .	34	Studieplan . . . . .	102
Färg och ljus . . . . .	35	Vad har ni för ansiktsform . . . . .	104
Din arbetsplats och ditt material . . . . .	38	Material . . . . .	105
Fysionomi . . . . .	40	<i>Inköpsställen</i> . . . . .	109
Att lägga en mask . . . . .	44	<i>Litteraturlista</i> . . . . .	111

## Inledning

Den här boken riktar sig främst till dig som är intresserad av att arbeta med smink och mask i samband med teaterarbete på professionell eller amatörteaternivå. Du som bara är nyfiken och vill prova på hur man använder smink och kanske vill laborera framför spegeln hemma, kan säkert också ha nytta av det jag skrivit.

Begreppet *smink* står för materialet man an-

vänder då man lägger en mask.

*Mask* är ett vidare begrepp, och kan stå för vårt ansikte utåt. "Att hålla masken" är säkert ett bekant uttryck, och det innebär att visa upp ditt ansikte så som du vill att omvärlden ska uppfatta dig. Mask kan också avse en lös mask, tillverkad i till exempel läder eller papier maché.

Skillnad görs också mellan en *maskör* och en



*sminkör*. Maskören arbetar med hela masken inklusive hår, skägg och lösa delar. Sminkören arbetar bara med sminkningen. Ämnet smink och mask är väldigt stort, och alla som arbetat eller arbetar med det har sin egen stil och uppfattning om vad som är bra, därför är mina råd och tips på intet sätt uttömmande eller odiskutabla.

Smink och mask är ett led av många i arbetet fram till en färdig teaterförelställning. Jag har försökt att i någon mån beskriva det satt i sitt sammanhang.

Boken är mera inriktad på sminkdelen av maskeringsarbetet. Här sidan har jag till stor del uteluttit, eftersom jag förutsätter att endast de etablerade teatrarna kan hålla sig med perukmakare och egen tillverkning av peruker, mustascher och skägg. På en teater kan många gånger hårdelen vara den viktigaste i hela masken, då man genom att ändra hårets färg eller form kan skapa verklighetstrogna förändringar på skådespelaren. Beskrivningar av avancerade masklösningar med hjälp av peruker och andra hårarbeten skulle här bara verka frustrerande, då dessa skulle vara omöjliga att utföra utan en mängd material och yrkeskunskap.

Möjligheterna att utnyttja det egna håret är väldigt många och ni kan säkert med fantasins hjälp finna lösningar som håruppsättningar, färgningar, klippningar, kamningar och annat inom era egna möjligheters ramar. Ni kanske rent av kan hyra en peruk eller investera i en syntetisk s.k. "Lotta-peruk".

Hur ni själva vill arbeta inom ämnet smink och mask kan ni bestämma då ni lärt er lite mer om ämnet. Läs boken på egen hand eller studera den i en studiecirkel tillsammans med andra. En studie-

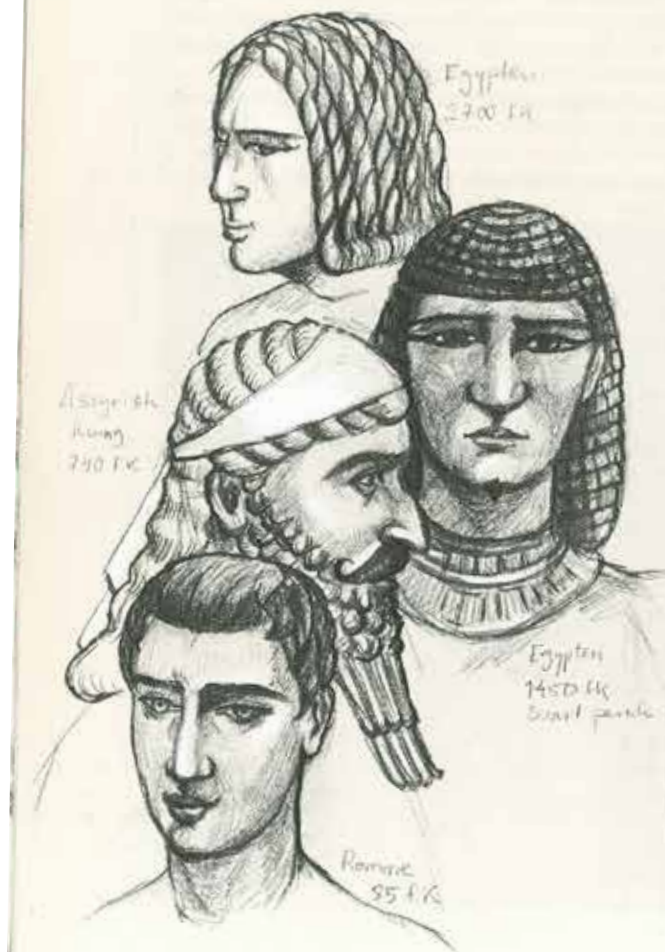
plan, godkänd som underlag för studiecirkel, finns längre bak i boken. Studiecirkeln kan ju vara en del av arbetet med att arbeta fram en teaterförelställning.

Jag hoppas att boken ska ge dig en liten uppfattning om detta fascinerande ämne, och att den kanske får dig att uppfatta världen och dig själv ur en ny synvinkel, vad masken berättar om människan.

Slutligen vill jag rikta ett varmt tack till alla som hjälpt mig med boken. Listan kunde göras lång men för att nämna några. Otto Ragneborn, som hjälpt mig att faktagranska avsnittet om lösa delar i plast och gummi; Gunnar Genheden, som gett mig information till materiallistan; Dramatiska Institutets Maskörlinje; André Lafolie (fotograf vid Stockholms Stadsteater); Sofia Ranow (maskör); Eva Fänge (maskör); Eva Risell (maskör), som lånat mig bilder; Carina Saxenberg, Ulrika Nilsson, Nanna Hoff, Jane Friedman, Stig Gustavsson, Lars Edström m. fl. som ställt upp på bilder jag själv tagit.

*Eva Lindgren*

## Smink och mask i historiskt perspektiv



Smink och mask har människan använt ända sedan antiken, både som ett sätt att uppnå skönhet – enligt tidens värderingar, och som ett sätt att gestalta karaktärsegenskaper i skådespel. Ännu längre har smink varit ett sätt att kommunicera över huvud taget – se urbefolkningarnas sätt att krigsmåla sig eller sminka sig som led i religiösa ceremonier!

---

### Antiken

---

#### EGYPTEN

Ögonmakeup förekom bland både män och kvinnor. Grön malakit användes till att färga in ögonlocken med. Malakit – som är ett kopparhaltigt mineral – ansågs också motverka ögonsjukdomar som trakom, vars smittämne man trodde var känsligt för kopparsaltet. Runt ögonen och i ögonbrynen användes kol. Karmin användes på läpparna, och en blandning av rödlera och saffran gav färg åt kinderna. Ådrorna på bröstet accentuerade man ibland med blått. Någon slags vit blypasta användes ibland, då speciellt av kvinnor som ville bleka hyn på sina bröstplattor. Både män och kvinnor rakade sina huvuden för att kunna bära peruker. Håret var vanligen mörkbrunt eller svart, men under den egyptiska civilisationens kulmen färgades det ibland rött, blått och ibland till och med grönt. Skäggen var oftast lösa, och knöts med ett band eller snöre, utan någon avsikt att dölja att



de var lösa. Ibland var de gjorda av guld eller metall. (Det kan nämnas att Egypten var ett samhälle med flera likaberättigade raser. När de svarta använde smink var målet inte att efterlikna vita, utan förstärka den svarta skönheten.)

#### ASSYRIERNA OCH PERSERNA

Dessa folk färgade också sina hår och skägg. Assyrierna föredrog svart och perserna röd hennafärg. Ögonlinjer med kol var vanligt, dock inte lika kraftigt påmålade som hos egypterna. Brynen gjordes ofta mycket tjocka och tätt sammansittande. Både naturligt hår och peruker användes. Håret lockades med tänger, och vid speciella tillfällen pyntade man det med guldstof och flätade in guldtrådar.

#### GREKLAND

Grekiska överklasskvinnor och en del män målade ibland sina kinder och läppar rosa eller brunröda, de vitmenade ansiktena, svärtade ögonbrynen, skuggade ögonlocken, färgade håret eller bar peruker.

#### ROMARRIKET

Moderiktiga romarinnor och en del romare vitmenade sina ansikten, rougade sina kinder och läppar, samt färgade sitt hår blondt eller rött.

Under perioder av extremt laborerande och snabbt förändrande hårmode bars peruker. Ibland bar också männen peruker eller målade helt enkelt på hår för att dölja sin skallighet.



## KINA

Under antiken användes också mask på ett mycket avancerat sätt i Kina. Den kinesiska operan har en ca 2000 år gammal tradition, och denna föreskriver än i dag ett detaljerat mönster för föreställningen. Den kinesiska operan eftersträvar inte "realism", utan gestalterna är – inte minst deras masker – hårt stiliserade typer. Maskerna ger signaler till publiken efter ett strängt schema som både skådespelare och publik måste behärska till fullo. Alla gestalter tillhör ett av fyra rollfack: *sheng* (manliga roller), *dan* (kvinnliga roller), *jing* (manliga roller med stark ansiktsmålning) och *chou* (clownroller). Inom *jing* och *chou* förekommer rika variationer av makeup, *sheng* och *dan* däremot har mer naturlig makeup.

Shengrollen sminkas som regel med svagt röd färg, ögon och ögonbryn målas, men makeupen får inte vara alltför överdriven. Skägget är antingen helskägg eller ett tredelat vitt, om personen är gammal, grått om han är medelålders. Helskägg visar att han är stillsam och välbärgad och har en majestätisk utstrålning. En ung shengroll sminkas skägglös och med rödare läppar. Liksom kvinnorollen, *dan*, målas ögonbrynen. Är det en krigisk shengroll används mindre rödsmink, ögonbrynen är rakare och tätare, linjerna grövre.

Den kvinnliga *dan*rollen spelas enbart av män. Grundfärgen är vit, partierna runt ögonen röda, ögonbryn och mun målas, och hårslingor klistras utmed kinderna. Idealet är ett ankäggsformat ansikte.

*Jing*, som har den mest utpräglade sminkningen kallas också för "målade ansiktet".

*Chou*rollerna brukar kallas det "lilla målade ansiktet". Det är komiska figurer i olika ställning. En vit fläck mitt i ansiktet är det säkraste kännetecknet på *chou*rollen.

Ursprungligen användes i Kinaopera bara en färg i ansiktet, svart, blå eller röd. Först så småningom

Bilder tagna från ett gästspel av Pekingoperan på Stockholms Stadsteaters Stora scen 1982.



*Dan*: kvinnliga roller som spelas av män, grundfärgen är vit och partierna runt ögonen är röda, med hårslingor som klistras utmed kinderna.

## VAD HAR NI FÖR ANSIKTSFORM?

**RUNT**

*En rund form med rundade kinder och mjuk haka.  
Pannan är ofta låg.*

**DIAMANTFORMAT**

*Vidden är koncentrerad till ansiktets mittparti. Pannan  
och hakan är smala.*

**FYRKANTIGT**

*Här är käkpartiet nästan lika brett som kindpartiet.  
Pannan är rak och bred.*

**OVALT**

*Pannan skall ha lagom bredd. Vidaste partiet i mitten,  
långsam avsmalning mot hakan.*

**AVLÅNGT**

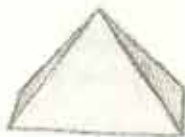
*Käkpartiet skall vara ungefär lika brett som kindpar-  
tiet och pannan.*

**TRIANGELFORMAT**

*Bred haka och brett käkparti, smal panna.*

**UPP OCH NERVÄND TRIANGEL**

*Här är det pannan som har bredd medan käkpartiet är  
smalt. Hakan är ofta spetsig.*



EVA LINDGREN

# Smink & Mask

BOKEN OM TEATERSMINKNING

Med smink och mask kan du framhäva och dölja, eller helt förvandla karaktären, förflytta den i tiden eller genomgå fullständig förvandling, till ett djur kanske?

Boken SMINK OCH MASK vänder sig till dig som är intresserad av smink och mask i samband med teaterarbete på professionell eller amatörnivå. SMINK OCH MASK ger i text och bild en uttömmande historisk presentation av skönhetsideal och sminkning genom tiderna. Eva Lindgrens teckningar visar många goda exempel för dig som behöver träffa rätt i tiden med sminkningen.

Utförliga beskrivningar moment för moment visar hur du bland annat tillverkar näsor eller hela lösa masker. Med ett stort antal exempel på olika sminkningar inspirerar boken till nya masker och fantastiska sminkningar.

Författaren *Eva Lindgren* har en mångårig erfarenhet av teatersminkning. För närvarande är hon verksam vid Fria Proteatern och Stockholms Stadsteater.

Läs boken på egen hand eller tillsammans med andra i studiecirkel. En studieplan ingår i boken.

ISBN 91-604-0080-3



 **NATURIA**  
FÖRLAG AB

